

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

STANOVISKA

Zvýšení důchodu osobám, které vychovaly děti

Informační podklad ke kompatibilitě návrhu
na vydání zákona, kterým se mění zákon
č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění
pozdějších předpisů (sněmovní tisk 985),
s právem EU

Informační podklad č. 0985
září 2020
autor: Michal Pohl

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:	ŘADA: STANOVISKA
Název: Zvýšení důchodu osobám, které vychovaly děti	Typ řady: online
Autor: Pohl, M.	URL: http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=4
Číslo: Stanovisko č. 0985	První vydání řady: říjen 1998
Datum: září 2020	Frekvence vydání řady: nepravidelná
Klíčová slova:	Zaměření: stanoviska kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU
Důchod, diskriminace, výchova	Jazyk: CZ
	Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
Oddělení komunikace a vzdělávání	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

Informační podklad ke kompatibilitě návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk 985), s právem EU

Úvod:

Navrhovaná právní úprava zvyšuje procentní výměru vypláceného starobního důchodu o 500 Kč měsíčně za každé dítě, o které před dosažením jeho zletilosti osobně pečoval poživatel důchodu v největším rozsahu alespoň po dobu deseti roků. Návrh předpokládá, že podmínka péče je splněna u poživatele důchodu, který je nebo byl rodičem dítěte, jeho osvojitelem nebo pěstounem. Návrh rovněž obsahuje právní domněnku, že v největším rozsahu o dítě pečovala jeho matka.

Stanovisko Pl:

Oblast sociálního zabezpečení, které se navrhovaná úprava týká, je oblastí, ve které sdílí členské státy kompetenci s EU ve smyslu čl. 153 SFEU a násl. Evropská unie je založena na souboru hodnot, mezi něž patří rovnost, a podporuje rovnost mezi ženami a muži [čl. 2 a čl. 3 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii (SEU)]. Tyto cíle jsou zakotveny také v článku 21 Listiny základních práv. Článek 8 SFEU navíc Unii ukládá povinnost odstraňovat nerovnosti a prosazovat rovnost žen a mužů ve všech svých činnostech.

Navrhované právní úpravy se kromě shora uvedených ustanovení primárního práva dotýká směrnice o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (79/7/EHS). Účelem této směrnice je v oblasti sociálního zabezpečení a dalších složkách sociální ochrany uvedené postupné zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení. Směrnice v tomto ohledu zakotvuje výjimky, které se pro posuzování rovného zacházení neuplatní. Jedná se o čl. 4 odst. 2, podle kterého se zásada rovného zacházení nedotýká opatření na ochranu žen z důvodu mateřství a čl. 7 odst. 1 písm. b), podle kterého se *směrnice nedotýká práva členských států vyloučit z její oblasti působnosti výhody poskytované v oblasti důchodového pojištění osobám, které vychovaly děti; nabytí nároku na dávky po obdobích přerušení zaměstnání v důsledku vychovávání dětí*. S ohledem na druhou výjimku dále platí, že členské státy pravidelně tuto oblast zkoumají, aby si ověřily s ohledem na sociální vývoj v dané oblasti, zda je i nadále důvod pro zachování dotyčných výjimek. Dále členské státy uvědomí Komisi o důvodech pro případné zachování dosavadních opatření v této oblasti a o možnostech jejich pozdější revize.

Navrhovaná úprava obsahuje právní domněnku, podle které v největším rozsahu (což je podmínka pro získání nároku) o dítě pečovala jeho matka. Přesto, že se jedná o vyvratitelnou právní domněnku, jedná se o nerovný přístup k jedinci na základě pohlaví, neboť v případě, že vzniknou pochyby o péči v největším rozsahu, bude muset v daném řízení (pravděpodobně správním řízení), fakticky prokazovat péči v největším rozsahu muž jako účastník. Použití právní domněnky (vyvratitelné), třebaže založené na společenské zkušenosti, tak samo o sobě v tomto případě nevylučuje nerovné zacházení na základě pohlaví ve smyslu práva EU.

Zbývá tak vyřešit, zda toto nerovné zacházení je přípustné ze shora uvedených důvodů podle směrnice o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení. Nejprve je třeba konstatovat, že čl. 4 odst. 2, podle kterého se zásada rovného zacházení nedotýká opatření na ochranu žen z důvodu mateřství, nelze uplatnit, neboť opatření se týká výchovy dítěte a nikoliv mateřství (což může a nemusí spolu souviset).

Na první pohled se jeví, že navrhovaná právní úprava by mohla být imunizována před účinky unijní směrnice ustanovením čl. 7 odst. 1, písm. b), jehož znění je výše uvedeno. Ve spojení s čl. 8 odst. 2 se však lze domnívat, že ochrana před účinky směrnice je poskytována dosavadním předpisům (tedy přijatým před implementační lhůtou) a nemá působit *pro futuro*, neboť cílem směrnice je progresivním (postupným) způsobem zajistit rovné zacházení, přičemž podmínky pro splnění výjimky je nutné pojímat restriktivně (viz rozhodnutí ve věci C-328/91 Secretary of State for Social Security v Thomas). Stejně tak i dikce čl. 7 odst. 2 nasvědčuje tomuto výkladu.

Soudní dvůr se zabýval charakterem výjimek zakotvených v čl. 7 odst. 1 a v případě C-9/91 dovedl z jejich charakteru, že účelem derogace [konkrétně čl. 7 odst. 1 písm. a)] je *“umožnit členským státům dočasně zachovat výhody žen v souvislosti s odchodem do důchodu, aby v tomto ohledu mohly postupně přizpůsobit své penzijní systémy zásadě zákazu diskriminace bez toho, že by byla narušena finanční rovnováha těchto systémů, jejíž význam je nepopíratelný”*.

Obdobný výklad zaujímá také Soudní dvůr EU v celé řadě dalších svých rozhodnutí, viz např. C-420/92 (Elizabeth Bramhill v Chief Adjudication Officer), C-104/98 (Johann Buchner and Others v Sozialversicherungsanstalt der Bauern) a další. Dovolujeme si v této souvislosti pro demonstraci rovněž odkázat na zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který sice v § 32 odst. 1 písm. a) a b) a odst. 2 zakotvuje důchodový věk odlišný pro pojištěnce v závislosti na pohlaví a podmínce výchovy dětí, ale v § 32 odst. 3 zakotvuje důchodový věk pro obě pohlaví narozené po roce 1971 stejný. Česká právní úprava důchodového pojištění tak sice obsahuje ustanovení, které zakládá nerovnost, pokud jde o pohlaví, nicméně tato nerovnost bude postupně fakticky v souladu s požadavky směrnice odstraněna. Navrhovaná úprava však zakládá nerovné postavení žen a mužů v systému sociálního zabezpečení, aniž by byla zřejmá jeho dočasnost.

Lze tak uzavřít, že navrhovaná úprava je v rozporu s právem EU, konkrétně s čl. 5 ve spojení s čl. 4 odst. 1 výše uvedené směrnice.

Závěr:

Navržená úprava je neslučitelná s právem EU.

Tento informační podklad je zpracován k uvedenému číslu sněmovního tisku a nereфлекtuje eventuelní pozdější pozměňovací návrhy.

Materiál byl Parlamentním institutem zpracován na základě usnesení organizačního výboru Poslanecké sněmovny č. 168, II. volební období.